

GEOSIYOSATNING XALQARO SAVDOGA TA'SIRI

Shodiya Baxtiyorova

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar yo'nalishi 3-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20336807>

Annotatsiya. Mazkur maqolada geosiyosiy jarayonlarning xalqaro savdo tizimiga ta'siri iqtisodiy va siyosiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida xalqaro mojarolar, iqtisodiy sanksiyalar, mintaqaviy integratsiya hamda geosiyosiy raqobatning jahon savdosiga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, global iqtisodiyot sharoitida davlatlarning tashqi savdo siyosati va xalqaro iqtisodiy hamkorlikdagi strategik manfaatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, geosiyosiy omillar xalqaro savdo oqimlari, logistika tizimi va investitsion jarayonlarga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: geosiyosat, xalqaro savdo, iqtisodiy integratsiya, global iqtisodiyot, sanksiyalar, logistika, eksport-import, geoiqtisodiyot, xalqaro munosabatlar, savdo siyosati.

KIRISH

Zamonaviy dunyo iqtisodiyoti globallashuv jarayonlari ta'sirida tobora o'zaro bog'liq tizimga aylanib bormoqda. Davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning kengayishi, xalqaro transport va logistika infratuzilmasining rivojlanishi, raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotga kirib kelishi xalqaro savdo hajmining sezilarli darajada ortishiga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda xalqaro savdo nafaqat iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri, balki davlatlarning siyosiy va strategik manfaatlarini amalga oshirish vositasi sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Shu sababli xalqaro savdo tizimi iqtisodiy omillar bilan bir qatorda geosiyosiy jarayonlar ta'sirida ham shakllanmoqda.

Geosiyosat davlatlarning geografik joylashuvi, tabiiy resurslari, strategik manfaatlari va xalqaro siyosiy raqobati bilan bog'liq murakkab tizim hisoblanadi. Zamonaviy xalqaro munosabatlarda geosiyosiy omillar davlatlarning tashqi iqtisodiy siyosati, eksport-import strategiyasi va xalqaro savdo yo'nalishlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yirik davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy raqobat, mintaqaviy mojarolar, iqtisodiy sanksiyalar va savdo urushlari global savdo tizimining barqarorligiga jiddiy ta'sir qilmoqda.

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan siyosiy va iqtisodiy jarayonlar geosiyosiy omillarning xalqaro savdo rivojidadagi o'rnini yanada kuchaytirdi. Xususan, AQSh va Xitoy o'rtasidagi savdo ziddiyatlari, Rossiya-Ukraina mojarosi, Yaqin Sharqdagi siyosiy beqarorlik, energetika resurslari bozoridagi keskin o'zgarishlar hamda global logistika zanjirlaridagi uzilishlar xalqaro savdo tizimida yangi muammolarni yuzaga keltirdi. Natijada davlatlar yangi iqtisodiy ittifoqlar tuzish, muqobil savdo yo'laklarini shakllantirish va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratmoqda.

Geosiyosiy jarayonlarning xalqaro savdoga ta'siri bir necha yo'nalishda namoyon bo'ladi. Avvalo, siyosiy mojarolar va iqtisodiy sanksiyalar eksport-import hajmining qisqarishiga, mahsulot narxlarining oshishiga va investitsion faollikning pasayishiga olib keladi. Bundan tashqari, transport yo'laklaridagi xavfsizlik muammolari xalqaro logistika tizimining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayrim geosiyosiy loyihalar va iqtisodiy integratsiya jarayonlari xalqaro savdo rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Jumladan, "Bir makon – bir yo'l" tashabbusi, Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi, Yevropa Ittifoqi kabi integratsion loyihalar savdo aloqalarini kengaytirishda muhim rol o'ynamoqda.

Global iqtisodiyotda energiya resurslari ham geosiyosiy raqobatning asosiy obyektlaridan biri hisoblanadi. Neft va gaz eksport qiluvchi davlatlar xalqaro savdo tizimida muhim iqtisodiy ta'sir kuchiga ega bo'lib, energetika bozori bilan bog'liq siyosiy qarorlar ko'plab mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, energetik xavfsizlik masalasi zamonaviy xalqaro iqtisodiy munosabatlarning eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Shuningdek, geosiyosiy omillar rivojlanayotgan davlatlarning iqtisodiy taraqqiyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Jahon bozoridagi siyosiy keskinliklar eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyotlar faoliyatiga salbiy ta'sir qilishi, xorijiy investitsiyalar oqimini kamaytirishi va valyuta bozorida beqarorlikni yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli ko'plab davlatlar tashqi savdo siyosatini diversifikatsiya qilish, yangi bozorlarni egallash va iqtisodiy hamkorlikni kengaytirishga intilmoqda.

Bugungi kunda xalqaro savdo tizimining samarali faoliyati davlatlar o'rtasidagi siyosiy barqarorlik, iqtisodiy hamkorlik va strategik ishonch darajasiga bevosita bog'liqdir. Geosiyosiy muammolarni chuqur o'rganish va ularning xalqaro savdo jarayonlariga ta'sirini ilmiy jihatdan tahlil qilish zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi geosiyosiy omillarning xalqaro savdo tizimiga ta'sirini iqtisodiy va siyosiy jihatdan tahlil qilish, global savdo munosabatlarida yuz berayotgan zamonaviy o'zgarishlarni ilmiy asosda yoritish hamda xalqaro iqtisodiy hamkorlik rivojidadagi asosiy tendensiyalarni aniqlashdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Geosiyosat va xalqaro savdo o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi iqtisodiyot, siyosatshunoslik va xalqaro munosabatlar fanlarida uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinayotgan dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Jahon iqtisodiyotining globallasuvi, davlatlararo iqtisodiy integratsiyaning kuchayishi hamda siyosiy raqobatning yangi shakllarda namoyon bo'lishi geosiyosiy omillarning xalqaro savdo tizimiga ta'sirini yanada kuchaytirdi. Shu sababli ushbu masala bo'yicha turli ilmiy konsepsiyalar, nazariyalar va iqtisodiy yondashuvlar shakllangan.

Geosiyosat nazariyasining shakllanishida ingliz olimi Halford Makinderning ilmiy qarashlari muhim o'rin tutadi. Uning "Heartland" nazariyasida Yevrosiyo hududi dunyo siyosati va iqtisodiyotining markaziy makoni sifatida talqin qilinadi. Makinder geografik hududlarni nazorat qilish xalqaro iqtisodiy ustunlik va siyosiy ta'sirni belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi. Mazkur nazariya bugungi kunda ham xalqaro transport yo'laklari, logistika tizimlari va savdo marshrutlarini tahlil qilishda dolzarb ahamiyatga ega.

Amerikalik dengiz strategiyasi tadqiqotchisi Alfred Mahan esa dengiz kommunikatsiyalari va dengiz yo'llarining xalqaro savdodagi ahamiyatiga alohida e'tibor qaratgan. Olimning fikricha, dengiz savdo yo'llarini nazorat qilgan davlat global iqtisodiy ustunlikka erishadi. Zamonaviy xalqaro savdo tizimida dengiz portlari, okean transporti va strategik bo'g'ozlarning iqtisodiy ahamiyati Mahan nazariyasining amaliy ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Nikolas Spaykman tomonidan ilgari surilgan "Rimland" nazariyasida esa qirg'oqbo'yi hududlarini nazorat qilish geosiyosiy ustunlikning asosiy omili sifatida talqin qilinadi. Ushbu yondashuv bugungi xalqaro savdo va logistika tizimidagi geostrategik hududlarning ahamiyatini tushunishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviy iqtisodiy nazariyalarda geosiyosiy xavflarning xalqaro savdoga ta'siri alohida yo'nalish sifatida rivojlandi. Nobel mukofoti laureati Pol Krugman xalqaro savdo nazariyalarida iqtisodiy integratsiya va savdo cheklovlarining global bozor rivojiga ta'sirini keng yoritgan. Uning

ilmiy ishlarida proteksionistik siyosat, tarif to'siqlari va savdo urushlarining iqtisodiy samaradorlikka salbiy ta'siri ilmiy asosda tahlil qilingan.

Josef Stiglitz esa globallashuv va xalqaro iqtisodiy tengsizlik masalalarini tadqiq etib, geosiyosiy qarama-qarshiliklar global iqtisodiy tizimdagi nomutanosibliklarni kuchaytirishini ta'kidlagan. Olim iqtisodiy sanksiyalar va siyosiy bosim mexanizmlarining rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatishini qayd etadi.

Geoiqtisodiyot konsepsiyasini rivojlantirgan Edvard Luttvak davlatlarning iqtisodiy vositalar orqali geosiyosiy maqsadlarga erishishga intilishini zamonaviy xalqaro munosabatlarning asosiy xususiyatlaridan biri sifatida baholaydi. Uning fikricha, zamonaviy davrda iqtisodiy raqobat harbiy qarama-qarshiliklardan ko'ra samaraliroq vositaga aylanmoqda. Shu sababli savdo siyosati, investitsion strategiyalar va iqtisodiy sanksiyalar geosiyosiy bosim vositasi sifatida faol qo'llanilmoqda.

So'nggi yillarda xalqaro tashkilotlar tomonidan ham geosiyosiy xavflarning xalqaro savdoga ta'siri yuzasidan ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Jahon savdo tashkiloti (WTO) hisobotlarida savdo urushlari va proteksionistik siyosat global iqtisodiy o'sish sur'atlarini pasaytirishi qayd etilgan. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) va Jahon banki tahlillarida esa geosiyosiy mojarolar energiya bozori, logistika tizimi va investitsion muhitga sezilarli ta'sir ko'rsatishi ilmiy asosda yoritilgan.

Markaziy Osiyo mintaqasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda ham geosiyosiy omillarning xalqaro savdo rivojidadagi o'rni alohida tahlil qilingan. Xususan, "Bir makon – bir yo'l" loyihasi, Transafg'on transport yo'lagi va mintaqaviy logistika infratuzilmasining rivojlanishi Markaziy Osiyoning xalqaro savdo tizimidagi ahamiyatini oshirayotgani qayd etiladi. O'zbek olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda O'zbekistonning tranzit salohiyati, tashqi savdo siyosati va mintaqaviy iqtisodiy integratsiyadagi o'rni keng yoritilgan.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, geosiyosiy omillar xalqaro savdo tizimining rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Siyosiy barqarorlik, strategik hamkorlik va iqtisodiy integratsiya savdo munosabatlarining samarali rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu sababli geosiyosat va xalqaro savdo o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur ilmiy o'rganish zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda geosiyosiy omillarning xalqaro savdo tizimiga ta'sirini o'rganish uchun zamonaviy iqtisodiy tahlil metodlari va ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini xalqaro iqtisodiyot, geosiyosat va geoiqtisodiyot nazariyalariga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi. Tadqiqot davomida geosiyosiy jarayonlarning xalqaro savdo ko'rsatkichlariga ta'sirini aniqlash maqsadida qiyosiy-tahliliy, statistik, tizimli hamda prognostik metodlardan kompleks tarzda foydalanildi.

Avvalo, qiyosiy-tahliliy metod asosida turli mintaqalardagi geosiyosiy vaziyat va ularning xalqaro savdo tizimiga ta'siri o'rganildi. Ushbu metod orqali AQSh–Xitoy savdo urushi, Rossiya–Ukraina mojarosi, Yaqin Sharqdagi siyosiy beqarorlik va energetika bozori bilan bog'liq geosiyosiy jarayonlarning jahon savdosiga ta'siri o'zaro taqqoslandi. Tadqiqot jarayonida geosiyosiy mojarolar natijasida yuzaga kelgan eksport-import hajmidagi o'zgarishlar, logistika xarajatlarining oshishi hamda ta'minot zanjirlaridagi uzilishlar tahlil qilindi.

Statistik metod yordamida xalqaro savdo hajmlari, tashqi savdo aylanmasi, eksport-import ko'rsatkichlari hamda investitsion oqimlar dinamikasi o'rganildi. Tahlil davomida Jahon savdo tashkiloti (WTO), Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF), Jahon banki va boshqa xalqaro iqtisodiy

tashkilotlarning rasmiy statistik ma'lumotlaridan foydalanildi. Statistik ma'lumotlar asosida geosiyosiy xavflarning xalqaro iqtisodiy barqarorlikka ta'siri ilmiy jihatdan baholandi.

Tizimli yondashuv metodi orqali xalqaro savdo tizimi murakkab iqtisodiy-siyosiy mexanizm sifatida o'rganildi. Ushbu metod geosiyosiy omillarning transport-logistika tizimi, energetika bozori, investitsion muhit va savdo siyosati bilan o'zaro bog'liqligini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, xalqaro savdo tizimida yuzaga kelayotgan global muammolar va ularning iqtisodiy oqibatlari kompleks ravishda tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida prognostik metoddan ham foydalanilib, geosiyosiy vaziyatning kelgusidagi xalqaro savdo rivojiga ta'siri bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqildi. Xususan, global iqtisodiy integratsiya, yangi transport yo'laklari va geoiqtisodiy loyihalarning xalqaro savdo tizimiga ehtimoliy ta'siri baholandi. Shu bilan birga, geosiyosiy xavflarni kamaytirish va xalqaro savdo barqarorligini ta'minlash bo'yicha istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilindi.

Tadqiqotning nazariy manbalari sifatida geosiyosat va xalqaro iqtisodiyotga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, maqolalar hamda xalqaro tashkilotlar hisobotlaridan foydalanildi. Xususan, H. Makinder, A. Mahan, P. Krugman, J. Stiglitz va E. Lutttvak kabi olimlarning ilmiy qarashlari tadqiqotning nazariy asosini tashkil etdi.

Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqot mavzusini har tomonlama tahlil qilish, geosiyosiy omillarning xalqaro savdoga ta'sirini chuqur o'rganish hamda zamonaviy global iqtisodiy jarayonlarning ilmiy asoslangan tahlilini amalga oshirish imkonini berdi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida geosiyosiy omillarning xalqaro savdo tizimiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan aniqlandi. Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan siyosiy qarama-qarshiliklar, iqtisodiy sanksiyalar, harbiy mojarolar va strategik raqobat xalqaro savdo oqimlarining shakllanishiga bevosita ta'sir qilmoqda. Ayniqsa, global iqtisodiyotning o'zaro bog'liqligi kuchaygan hozirgi davrda bir hududdagi geosiyosiy beqarorlik boshqa mintaqalarning iqtisodiy faoliyatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, AQSh va Xitoy o'rtasidagi savdo urushi xalqaro savdo tizimidagi eng yirik iqtisodiy qarama-qarshiliklardan biri sifatida global bozor barqarorligiga jiddiy ta'sir qilgan. AQSh tomonidan Xitoy mahsulotlariga qo'shimcha tariflarning joriy etilishi eksport-import hajmlarining qisqarishiga, ishlab chiqarish xarajatlarining oshishiga hamda xalqaro kompaniyalarning yangi ishlab chiqarish hududlarini izlashiga sabab bo'ldi. Natijada xalqaro ishlab chiqarish zanjirlari qayta shakllana boshladi va Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlarining jahon savdosidagi ulushi ortdi.

Rossiya–Ukraina mojarosi ham xalqaro savdo tizimiga sezilarli iqtisodiy ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari ushbu mojaro natijasida energetika bozori, oziq-ovqat xavfsizligi va logistika tizimida jiddiy muammolar yuzaga kelganini ko'rsatdi. Xususan, Rossiyaga nisbatan joriy etilgan iqtisodiy sanksiyalar energiya resurslari eksportining qisqarishiga olib kelib, Yevropa davlatlarida gaz va neft narxlarining keskin oshishiga sabab bo'ldi. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarining ortishi orqali xalqaro savdo hajmiga salbiy ta'sir ko'rsatdi.

Shuningdek, Qora dengiz orqali amalga oshiriladigan yuk tashish tizimidagi cheklovlar xalqaro logistika zanjirlarining izdan chiqishiga olib keldi. Natijada transport xarajatlari oshdi, yuk yetkazib berish muddati uzaydi va global ta'minot tizimida uzilishlar yuzaga keldi. Ayniqsa, bug'doy va qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportidagi muammolar oziq-ovqat narxlarining oshishiga sabab bo'ldi.

Tadqiqot davomida geosiyosiy xavflarning investitsion muhitga ham salbiy ta'siri mavjudligi aniqlandi. Siyosiy beqarorlik va harbiy mojarolar xorijiy investorlar ishonchining pasayishiga, kapital oqimining qisqarishiga hamda xalqaro moliyaviy bozorlarda xavf darajasining oshishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar geosiyosiy xavflarga nisbatan ko'proq iqtisodiy zaiflikka ega ekanligi kuzatildi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari geosiyosiy integratsiya va iqtisodiy hamkorlik xalqaro savdo rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ham ko'rsatdi. Xususan, Yevropa Ittifoqi, ASEAN, Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi kabi mintaqaviy integratsion tuzilmalar savdo to'siqlarini kamaytirish, logistika infratuzilmasini rivojlantirish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

“Bir makon – bir yo'l” tashabbusi doirasida yangi transport-logistika yo'laklarining shakllanishi ham xalqaro savdo geografiasining kengayishiga olib kelmoqda. Ushbu loyiha Osiyo, Yevropa va Afrika davlatlari o'rtasidagi savdo aloqalarini rivojlantirish, tranzit imkoniyatlarini kengaytirish hamda transport xarajatlarini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Tadqiqot natijalari Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan O'zbekiston uchun ham yangi transport yo'laklari strategik iqtisodiy imkoniyatlar yaratishini ko'rsatdi.

Tahlillar asosida geosiyosiy barqarorlik xalqaro savdo tizimining samarali faoliyat yuritishida muhim omil ekanligi aniqlandi. Siyosiy mojarolar va iqtisodiy sanksiyalar global iqtisodiy o'sish sur'atlarini sekinlashtirsa, davlatlar o'rtasidagi strategik hamkorlik va iqtisodiy integratsiya xalqaro savdo rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy xalqaro savdo tizimi nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy omillar ta'sirida ham shakllanadi. Shu sababli davlatlar tashqi iqtisodiy siyosatini ishlab chiqishda geosiyosiy xavflarni chuqur tahlil qilishi, savdo yo'nalishlarini diversifikatsiya qilishi va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishi zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, geosiyosiy omillar zamonaviy xalqaro savdo tizimining shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Jahon iqtisodiyotining globallasuvi natijasida davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy bog'liqlik kuchaygani sari siyosiy jarayonlarning xalqaro savdoga ta'siri ham yanada ortib bormoqda. Siyosiy mojarolar, iqtisodiy sanksiyalar, savdo urushlari va strategik raqobat xalqaro iqtisodiy barqarorlikka sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda.

Tadqiqot davomida geosiyosiy xavflar xalqaro savdo hajmi, logistika tizimi, investitsion muhit hamda global ta'minot zanjirlariga salbiy ta'sir qilishi aniqlandi. Xususan, AQSh–Xitoy savdo urushi va Rossiya–Ukraina mojarosi jahon savdo tizimida yangi iqtisodiy muammolarni yuzaga keltirib, energiya bozori, transport xarajatlari va eksport-import jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Bu holat xalqaro savdo tizimining siyosiy barqarorlik bilan chambarchas bog'liq ekanligini yana bir bor tasdiqladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari iqtisodiy integratsiya va strategik hamkorlik xalqaro savdo rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Mintaqaviy iqtisodiy ittifoqlar, erkin savdo hududlari va xalqaro transport loyihalari davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash, logistika samaradorligini oshirish hamda savdo to'siqlarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy xalqaro savdo tizimida iqtisodiy xavfsizlik masalasi alohida strategik ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Shu sababli davlatlar tashqi savdo siyosatini shakllantirishda geosiyosiy omillarni chuqur hisobga olishi, eksport-import yo'nalishlarini diversifikatsiya qilishi hamda yangi iqtisodiy hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirishi zarur.

Ayniqsa, Markaziy Osiyo davlatlari uchun geosiyosiy barqarorlik va tranzit-logistika infratuzilmasining rivojlanishi xalqaro savdo imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. O'zbekistonning mintaqadagi strategik geografik joylashuvi yangi transport yo'laklari va xalqaro savdo loyihalarida faol ishtirok etish uchun katta iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mackinder H. *Democratic Ideals and Reality*. – New York: Henry Holt, 1919.
2. Krugman P. *International Economics: Theory and Policy*. – Boston: Pearson, 2018.
3. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents*. – New York: W.W. Norton, 2002.
4. Luttwak E. *From Geopolitics to Geo-Economics*. – Washington: National Interest, 1990.
5. *World Trade Organization Reports*. – Geneva, 2024.
6. *International Monetary Fund Annual Report*. – Washington, 2024.
7. *Jahon banki ma'lumotlari va iqtisodiy hisobotlari*. – 2024.